

DOI 10.31909/26168812.2019-(45)-9

УДК 371.38

Ларуса ЛУНГУ*

Маріна БАЛІКА

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У даній статті розкриті інтерактивні методи навчання на уроках української мови початковій школі. Обґрунтуванню ефективність і навмисність використання інтерактивних методів і форм навчання на уроках. Розглянуто особливості використання інтерактивних методів навчання в початковій школі на уроках української мови. Розкрито загальні аспекти проведення уроків української мови в початковій школі. Визначено методичні засади залучення інтерактивних методів навчання на уроках української мови. Інтерактивні методи навчання дозволяють визначати наступні завдання: активно влити кожного учня в процес засвоєння навчального матеріалу; посилити мотивацію до навчання; навчити навичкам успішного спілкування (мати здатність слухати і чути один одного, вибудовувати правильно спілкування, задавати питання на розуміння) формувати навички самостійної навчальної діяльності: зафіксувати провідні і проміжні завдання, вміти передбачати наслідки свого вибору, і об'єктивно розцінювати; виховувати лідерські якості; вміти працювати разом з командою і в команді; вміти приймати на себе відповідальність за загальне і свою діяльність по досягненню тих чи інших результатів. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес організований таким чином, що практично всі учні залучені в процес пізнання, вони мають можливість розуміти і міркувати з приводу того, що вони знають і думають. Спільна діяльність учнів у процесі пізнання, і засвоєння навчального матеріалу означає, що всякий вносить свій особливий індивідуальний внесок, в процесі роботи йде обмін знаннями, ідеями та способами діяльності. Учитель є посередником, він не дає готові знання, а спонукає учнів до активної вирішення проблем. Метою інтерактивного навчання є творення комфортних умов навчання, при яких кожен учень зможе відчувати свою успішність, свою інтелектуальну досконалість, і це робить продуктивним сам освітній процес

Ключові слова: інтерактивне, інтерактивність, метод, методи навчання, засіб, мова, дидактика, педагогіка.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується інтенсивним переосмисленням традиційних методів навчання, пошуками чогось нового. Для сучасного етапу розвитку освіти в Україні є характерною наявність у ньому інноваційних процесів. Це підтверджує те, що проблема інноваційних, інтерактивних методів і форм навчання є досить актуальною на даному етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Удосконалення технологій навчання, виховання й розвитку учнів розглядається вітчизняними та зарубіжними вченими (соціологами, педагогами, психологами, управлінцями) як важливі засоби підвищення якості формування особистості. Тому цілком закономірно, що в останнє десятиліття активно і детально досліджується ця проблема. Питанням організації навчання з використанням інтерактивних методів навчання в початковій школі присвячені роботи

* Лунгу Л. – кандидат педагогічних наук, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, e-mail: lungulara@ukr.net;

Баліка М. – магістрантка, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, e-mail: lungulara@ukr.net

сучасних науковців: Л. Карамушки, М. Малигіної, Т. Пироженко, О. Пометун¹, Г. Сиротенко, Л. Варзачка, М. Пентилюк², І. Хом'як.

Наукові завдання статті:

- Охарактеризувати поняття: «інтерактивні», «інтерактивність», «методи навчання»;
- Описати особливості здійснення навчального процесу у початковій школі;
- Розглянути особливості використання інтерактивних методів навчання у початковій школі;
- Описати загальні аспекти проведення уроків української мови у початковій школі;
- Визначити методичні засади залучення інтерактивних методів навчання на уроках української мови;
- Проаналізувати ефективність впроваджених заходів.

Мета статті. Дослідити, уточнити й обґрунтувати особливості застосування інтерактивних методів навчання на уроках української мови у початкових класах.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день навчання української мови молодших школярів набуває особливої актуальності. Українська мова дозволяє зробити можливим безпосередні контакти з людьми, що говорять на цій мові, долучити учнів до універсальних та до глобальних цінностей, виробляти вміння контактувати з представниками інших культур, мати уявлення про значущість своєї рідної культури, більш глибоко осягнути поняття Батьківщини. На уроці української мови учитель має можливість формувати світогляд, моральний вигляд своїх учнів, зачіпаючи при вивченні окремих тем питання моральності і духовності, окремі аспекти поведінки людини в різних ситуаціях. З метою підвищення якості та ефективності навчального процесу з української мови відбувається впровадження в освітній процес інтерактивних методів навчання³.

Сучасний урок – це перш за все урок, на якому вчитель використовує всі потенціал учня, всі його творчі здібності з метою активного розумового розвитку. Тому уроки повинні бути насиченими і яскравими, змістовними і інтерактивними, безумовно, з урахуванням вікових особливостей учнів. Труднощі нашої професії в тому, щоб знайти шлях до кожного учня, створити атмосферу для розвитку здібностей, закладених в кожного учня. Зокрема тому, підвищення ефективності уроку є однією з найважливіших дидактичних завдань⁴.

Звідси випливає, потреба інтродукції в навчальний процес таких моделей навчання, які нескладно застосовувати на різних етапах уроку. Кращих результатів можна досягти, коли учні на уроках отримують максимальну навчальну інформацію, в результаті активної самостійної пізнавальної діяльності. Учень виступає суб'єктом навчання, виконує творчі та самостійні роботи, проблемні і творчі завдання, запитання від учня до вчителя і навпаки, що розвивають творче мислення, та сприяють мовленнєвому розвитку. Спосіб вирішення цих завдань – це використання інтерактивних методів, які передбачають активну взаємодію всіх учнів в ході уроку в малих групах, де відбувається розподіл ролей, чітке здійснення обов'язків учасників⁵.

Термін «інтерактивний» (з англ. Inter – взаємний, акт – діяти) означає здатний до взаємин, дій, діалогу. Інтерактивне навчання – це форма організації пізнавальної діяльності учнів, метою якої є створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну здатність. Це спільне навчання, взаємне

¹ Пометун О. І. (2007). *Енциклопедія інтерактивного навчання*. Київ: СПД Кулінічев Б.М. С. 43-47.

² Пентилюк М. В., Окуневич Т. С. (2007). *Сучасний урок української мови*. Харків. С. 79.

³ Бутрім В. Л. (2007). *Інтерактивні дидактичні ігри в початковій школі*. Київ: Шкільний світ. С. 56

⁴ Грицьк О. І. (2011). *Практичне використання інтерактивних методів навчання на уроках у початковій школі..* № 27. С. 2-19.

⁵ Гергега Т.М. (2004). *Інтерактивні методи на уроках*. №7. С. 107-109.

навчання, де і учень і учитель мають рівні права, та є рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять⁶.

На думку Н. Солодюк⁷, інтерактивні методи сприяють розвитку особистості педагога. Окрім того, інтерактивні форми проведення занять мають такі функції:

- пробуджують в учнів інтерес;
- мотивують до активної участі кожного в навчальному процесі;
- пильно ставляться до почуттів кожного учня;
- сприяють ефективному засвоєнню навчального матеріалу;
- впливають різносторонньо на учнів;
- здійснюють зворотний зв'язок;
- формують у учнів власні думки і взаємовідносини з іншими;
- формують життєві навички.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, застосування рольових ігор, спільне вирішення поставленої проблем. Воно сприяє продуктивно на формування навичок і вмінь, та на створення атмосфери співпраці, взаємодію і розвитку мовлення учнів.

Інтерактивна взаємодія виключає як переважання одного учасника навчального процесу над іншим, так і однієї думки над протилежною. В ході інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично міркувати, приймати продумані рішення. Важливим аспектом інтерактивного навчання є почуття групової «потрібності», дає слабким, невпевненим у собі учням можливість відчувати себе у безпеці; та вселяє впевненість у подальшій можливості подолати труднощі. Коли діти вчаться разом, вони відчувають інтелектуальну підтримку, яка дає можливість вийти за рамки їх нинішнього рівня⁸.

Інтерактивні методи навчання дозволяють вирішувати певні завдання: активне залучення кожного учня в процес засвоєння навчального матеріалу; просування пізнавальної мотивації; навчання навичкам успішного спілкування, удосконалення навичок самостійності в навчальній діяльності: визначення провідних і проміжних завдань, здатність передбачати наслідки власного вибору, та оцінювати його об'єктивно; вироблення лідерських якостей; здатність займатися з командою і в команді; спроможність приймати на себе відповідальність за загальні дії по досягненню результату, та за свої дії⁹.

Відповідно до ведучого функцією того чи іншого методу в організації педагогічної взаємодії інтерактивні методи навчання української мови у початковій школі можуть бути класифіковані за такими групами:

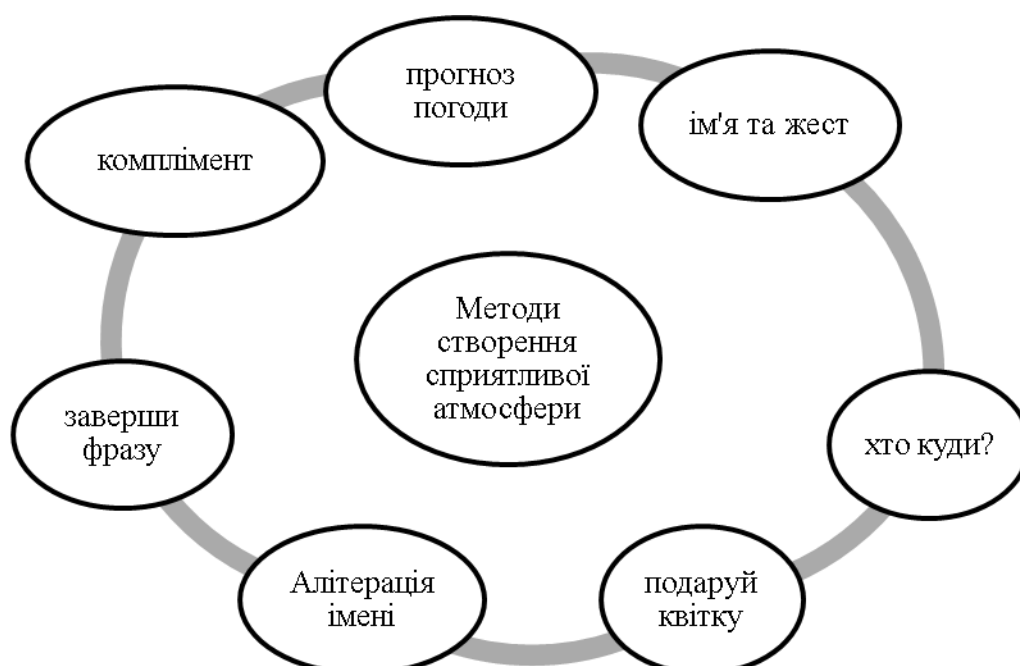
Методи створення сприятливої атмосфери (див. мал. 1.1), організації комунікації своєї процесуальної основою мають «комунікативну атаку», організовану педагогом для оперативного включення в спільну діяльність, у взаємодію кожного учасника педагогічного процесу;

⁶ Варзацька Л.П. (2005). *Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади*. Дивослово. № 2. С. 89-90.

⁷ Стребна О. В., Сошенко А.О. (2004). *Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи*. Харків. С. 103- 104.

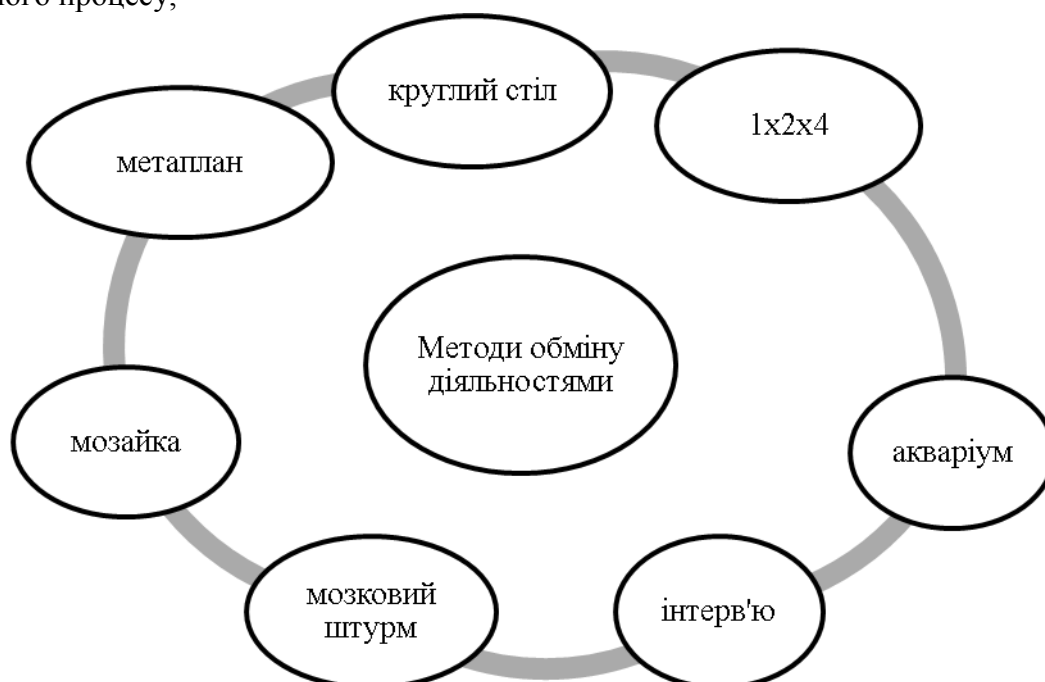
⁸ Комар О. С. (2010). *Інтерактивні методи як інноваційна діяльність сучасного вчителя початкової школи*. №7. С. 47-59.

⁹ Біда О. А. (2007). *Структура і методика інтерактивного уроку*. Початкова школа. С. 64-67

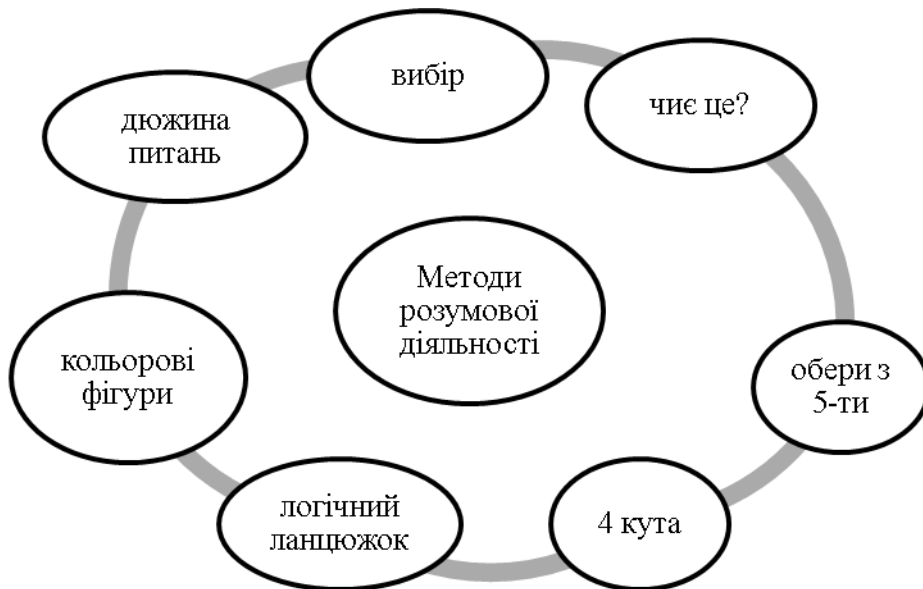
Малюнок 1.1. Методи створення сприятливої атмосфери

Методи обміну діяльностями (див. мал. 1.2) передбачають поєднання групової та індивідуальної роботи учасників педагогічної взаємодії, спільну активність учасників педагогічного процесу;

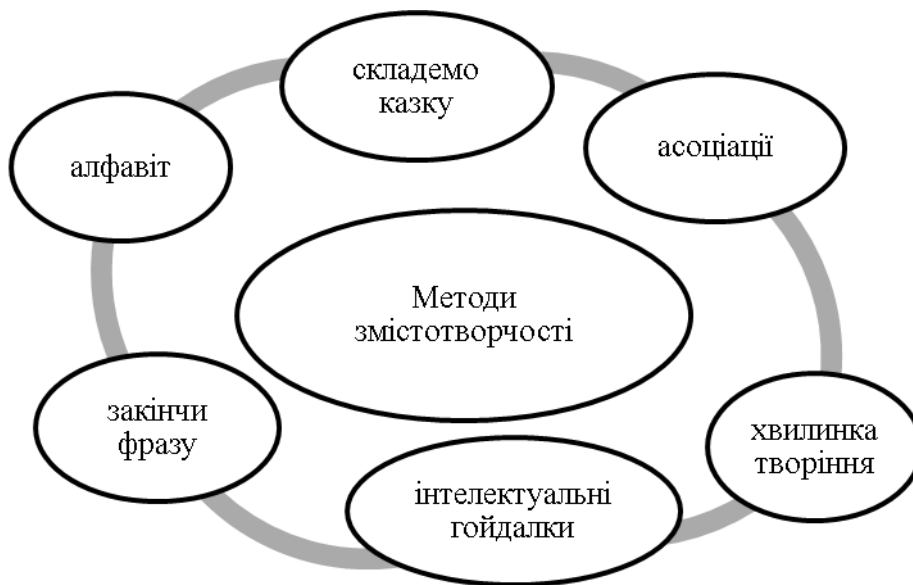
Малюнок 1.2. Методи обміну діяльностями

Методи розумової діяльності (див. мал. 1.3), з одного боку, створюють сприятливу атмосферу, сприяють мобілізації творчих можливостей учнів, з іншого боку, стимулюють активну розумову діяльність;

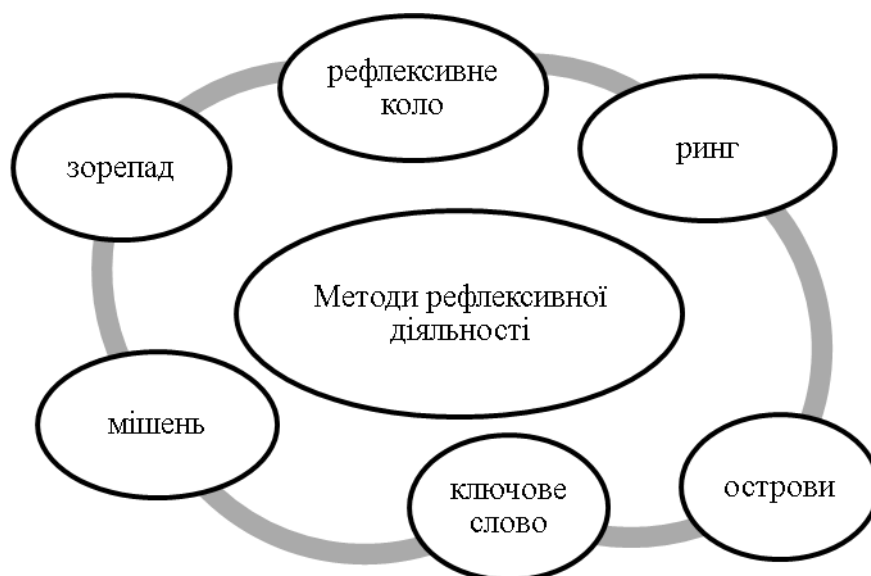
Малюнок 1.3. Методи розумової діяльності

Методи змістотворчості (див.мал.1.4) провідною функцією мають створення учнями свого індивідуального сенсу про досліджуваних явищах, проблемах, обмін цими смислами;

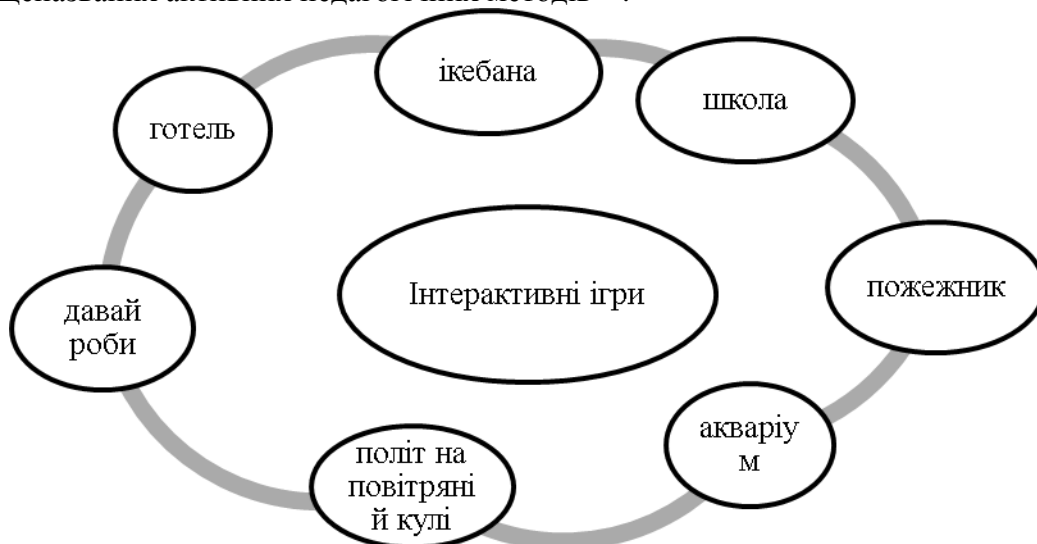
Малюнок 1.4. Методи змістотворчості

Методи рефлексивної діяльності (див.мал.1.5) спрямовані на фіксування учасниками педагогічного процесу стану свого розвитку, причин цього стану, оцінку ефективності відбувся взаємодії;

Малюнок 1.5. Методи рефлексивної діяльності

Інтерактивні ігри (див. мал. 1.6) є інтегрованим методом, що об'єднує всі провідні функції вищеназваних активних педагогічних методів¹⁰.

Малюнок 1.6. Інтерактивні ігри

Оскільки організація інтерактивних методів часто вимагає спеціального устаткування, тривалого часу для реалізації, певне наповнення груп, то не всі методи можливо і доцільно використовувати в початковій школі. Практика ще раз доводить те, що одні й ті ж методи і прийоми неоднаково спрацьовують з різними контингентами учнів. Дослідження підтверджують, що не всі діти з першого разу розуміють і позитивно сприймають інтерактивні методи, і в тому числі інтерактивні уроки. В цьому випадку вчителю треба докласти багато зусиль, для того щоб:

- змінити стиль спілкування дитини, який вона здобула з сім'ї;
- мотивувати її на активність пізнання;
- сформувати навичи колективізму і толерантності, а також навички самоаналізу.

Практика переконує, що кожний новий набір учнів в початкових класах вимагає корекції набору методик, іноді кардинальної зміни відпрацьованої системи роботи педагога, з наміром не виходити за межі принципу «дитиноцентризму».

¹⁰ Пентиліук М. В., Окуневич Т. С. (2007). *Сучасний урок української мови*. Харків. С. 79.

Висновки. Отже, попрацювавши над цією темою можна зробити висновки що інтерактивне навчання – це така організація навчального процесу, при якій учні не можуть не брати участь у процесі пізнання: кожен учень має своє конкретне завдання, за виконання якого він повинен при всіх відзвітуватися, тому що від його діяльності залежить якість виконання поставленого завдання перед групою.

Інтерактивні методи – це посилена педагогічна взаємодія учасників педагогічного процесу, інструментами і провідними ознаками якої є полілог, діалог, мисленнева діяльність, смислотворчість, між суб'єктні відносини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія тощо¹¹. Виходячи з усього сказаного вище, слід зазначити важливість використання інтерактивної моделі навчально-виховного процесу, яка передбачає використання інтерактивних методів для різних форм організації навчання. Головними в процесі навчання є зв'язки між учнями, їхня взаємодія та співпраця. Результати досягаються взаємними зусиллями учасників процесу навчання, учні беруть на себе відповідальність за результати навчання.

Література

- Біда О. А. (2007) *Структура і методика інтерактивного уроку*. Початкова школа. С. 64-67
- Бутрім В. Л. (2007) *Інтерактивні дидактичні ігри в початковій школі*. Київ: Шкільний світ, С. 56
- Варзацька Л.П. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади. Дивослово. № 2. 2005. С. 89-90.
- Гейко І. Г. (2004) *Використання інтерактивних форм і методів навчання*. № 3/4. С. 165.
- Герега Т.М. (2004) *Інтерактивні методи на уроках*. №7. С. 107-109.
- Грицк О. І. (2011) *Практичне використання інтерактивних методів навчання на уроках у початковій школі*, № 27. С. 2-19.
- Комар О. С. (2010) *Інтерактивні методи як інноваційна діяльність сучасного вчителя початкової школи.*, № 7., С. 47-59.
- Пентилюк М. В., Окуневич Т. С. (2007) *Сучасний урок української мови*. Харків, С. 79.
- Пометун О. І. (2007) *Енциклопедія інтерактивного навчання*. Київ: СПД Кулінічев Б.М., С. 43-47.
- Стребна О. В., Сошенко А.О. (2004) *Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи*. Харків, С. 103-104.
- Укладач О.С. Кравчина К.П. (2003) *Активні та інтерактивні методи навчання*. Київ: ЦППО АПН України, С. 36.

REFERENCES:

- Bida O.A. (2007) *Struktura i metodika interaktivnogo uroku* [Structure and methodology of the interactive lesson]. *Pochatkova shkola* [Elementary School]. pp. 64-67
- Butrim V.L. (2007) *Interaktivni didaktichni igri v pochatkovij shkoli* [Interactive didactic games in elementary school]. Kyiv: Skilinii svit [School world]. pp. 56
- Ucladach O.S. Kravchyna K.P. *Aktivni ta interaktivni metodi navchannya* [Active and interactive teaching methods]. Kyiv: CIPPO APN Ukrayini [CIPPO APS of Ukraine], 2003. pp. 36.
- Geiko I.G. (2004) *Vikoristannya interaktivnih form i metodiv navchannya* [Use of interactive forms and teaching methods]. № 3/4. pp. 165.
- Gerega T.M. (2007) *Interaktivni metodi na urokah*. [Interactive methods in lessons]. №7. pp. 107-109.

¹¹ Укладач О.С. Кравчина К.П. (2003). *Активні та інтерактивні методи навчання*. Київ: ЦППО АПН України., С. 36.

Grick O.I. (2011) Praktichne vikoristannya interaktivnih metodiv navchannya na urokah u pochatkovij shkoli [Practical use of interactive teaching methods in primary school]. № 27. pp. 2 - 19.

Komar O.S. (2010) Interaktivni metodi yak innovacijna diyalnist suchasnogo vchitelya pochatkovoyi shkoli [Interactive methods as innovative activity of modern elementary school teacher]. № 7. pp. 47 - 59.

Pentilyuk M.V., Okunevich T.S., (2007) Suchasnij urok ukrayinskoyi movi [Modern lesson of the Ukrainian language]. Kharkov, pp. 79.

Pometun O.I. (2007) Encyklopediya interaktivnogo navchannya [Encyclopedia of Online Learning]. Kyiv: SPD Kulinichev B.M. [SPD Kulinichev B.M.], pp. 43-47.

Strebna OV, Soshenko A.O. (2004) nteraktivni metodi navchannya v praktici roboti pochatkovoyi shkoli [Interactive teaching methods in primary school practice]. Kharkiv, pp. 103-104.

Varzatska L.P. (2007) nteraktivni metodi navchannya: lingvodidaktichni zasadi. [Interactive Teaching Methods: Linguistic Guidelines]. Divoslovo [Devilishly]. No. 2, pp. 89-90.

Lungu L., Balika M. Interactive methods of education in the ukrainian language of primary school schools

In this article describes the interactive methods of teaching Ukrainian language lessons in elementary school. Rationale for the relevance and effectiveness of the use of interactive teaching methods and lessons. The peculiarities of using interactive teaching methods in the elementary school in the Ukrainian language are the considered. The general aspects of conducting the Ukrainian language lessons in elementary school are revealed. Methodical foundations for engaging interactive teaching methods in Ukrainian language are defined. The effectiveness of the implemented measures is analyzed. Interactive teaching methods is allow to solve the following tasks: to actively involve each student in the process of mastering the educational material; increase motivation for learning; to teach the skills of successful communication (to be able to listen and the hear each other, to build a proper dialogue, to ask questions for understanding); to develop skills of independents educational activitys: to define leading and the intermediate tasks, to be able to anticipate consequences of own choice, and to evaluate objectively; nurture leadership qualities; be able to work with team and team; be able to take responsibility for the joint and personal activities to achieve certain results. The essence of interactive learning is that the learning process is organized in such a way that virtually all students are involved in the process of cognition, they are able to understand and reflect on what they know and think. The joint activity of students in the process of cognition, and the development of educational material means that everyone makes their own individual contribution, in the course of work is an exchange of knowledge, ideas and ways of activity. The teacher is a facilitator, he does not give ready knowledge, but encourages students to actively solve problems. The purpose of the interactive learning is to create comfortable learning environments in which each student will be able to feel their own success, their intellectual excellence, and this makes the educational process itself productive.

Key words: *interactive, interactivity, method, teaching methods, means, language, didactics, pedagogy.*